

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัยในบทความนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษาเพียงส่วนหนึ่งในระหว่างการศึกษาโครงการวิจัยซึ่งยังคงมีประเด็นและกระบวนการวิจัยอยู่บางส่วน โดยจากกรอบกระบวนการวิจัยซึ่งกำหนดแนวทางในการรวบรวมข้อมูลและประเด็นเนื้อหาในการศึกษาวิจัยอันนำไปสู่ผลการวิจัยนั้น ผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการวิจัยตามประเด็นดังนี้

บริบทเชิงพื้นที่

จากการใช้เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพและเทคนิคการรวบรวมข้อมูลการประกอบอาชีพภาคการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ชุมชนหลวงใต้ ต.หลวงใต้ อ.งาว จ.ลำปาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลหลวงใต้ ต.หลวงใต้ อ.งาว จ.ลำปางซึ่งมีข้อมูลที่ถูกนำเสนอผ่านเวทีเสวนาและการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในพื้นที่คือ รองนายกเทศมนตรีตำบลหลวงใต้ และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม พบว่าในพื้นที่ของอำเภองาวมีการดำเนินการในภาคการเกษตรคือการเพาะปลูกข้าวเป็นพืชหลักแต่เป็นการปลูกเพื่อการบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายบางส่วนซึ่งเกษตรกรจะมีการประมาณการบริโภคด้วยประสบการณ์ของตนเอง กล่าวคือ แต่ละครัวเรือนจะรู้ว่าในแต่ละปีจะบริโภคข้าวโดยประมาณเท่าใดและจะมีการประมาณการพื้นที่และจำนวนในการเพาะปลูกเพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภคในแต่ละปี

ภาพประกอบที่ 4.1 แปลงนาและโรงเก็บกระเทียมช่วงที่ยังไม่มีการเพาะปลูก

ทั้งนี้หากเกษตรกรรายใดที่มีที่นาสำหรับการเพาะปลูกอีกก็จะมี การเพาะปลูกข้าวเพื่อนำไปจำหน่าย โดยมีพฤติกรรมต่างๆ ไม่ต่างไปจากเกษตรกรทั่วไปคือ เริ่มมีการใช้เครื่องทุ่นแรงในการเพาะปลูกเพิ่มมากขึ้น มีการใช้สารเคมีเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต การใช้ปุ๋ยเคมีในการเพาะปลูก และการจำหน่ายให้แก่พ่อค้าคนกลางหรือโรงสีทั่วไปตามราคาที่เสนอโดยพ่อค้าคนกลางหรือที่เรียกว่าราคาในท้องตลาด นอกฤดูทำนา เกษตรกรในพื้นที่จะมีการเพาะปลูกพืชไร่พืชสวนซึ่งส่วนใหญ่ในพื้นที่ทั้งหมดมักจะปลูกกระเทียมหรือกระเทียมอันเนื่องจากพื้นที่ทางการเกษตรของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหลวงใต้หรือแม้กระทั่งในพื้นที่ต่างๆ ของตำบลหลวงใต้ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำคือมีแม่น้ำหลักและแม่น้ำสาขาไหลผ่าน รวมทั้งในบางพื้นที่ก็มีน้ำหลากจากภูเขาในบางฤดู ดังนั้นเกษตรกรจึงมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการเพาะปลูกพืชสวนพืชไร่จนมีการปลูกกระเทียมหรือกระเทียมในปัจจุบัน และในพื้นที่บ้านของประชาชนในพื้นที่เกือบทุกหลังคาเรือนจะมีอาคารหรือพื้นที่สำหรับการเก็บรักษากระเทียมภายหลังการเก็บเกี่ยวอยู่เกือบทุกหลังคาเรือนเนื่องจากจำนวนผลผลิตในแต่ละปีมีจำนวนมาก บางหลังจะมีการนำมาแขวนไว้เพื่อให้กระเทียมแห้งหรือเก็บไว้จนคิดว่าราคาที่จะขายจะได้กำไร

ภาพประกอบที่ 4.2 พื้นที่เพาะปลูกกระเทียมหลังจากเก็บเกี่ยวข้าว

ภาพประกอบที่ 4.3 ทีมนักวิจัยลงพื้นที่สำรวจแปลงนาและการเพาะปลูกกระเทียม
ในพื้นที่ ทต.หลวงใต้

ปัญหาและอุปสรรคภายในชุมชน

จากการนำเสนอผ่านเวทีระดมความคิดเห็นทางด้านปัญหาและอุปสรรคอันนำไปสู่หนี้สินภาคการเกษตรของประชาชนในชุมชนหลวงใต้ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้เข้าร่วมเวทีพบว่า ประชาชนในพื้นที่ชุมชนหลวงใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ในภาคการเกษตรและปลูกพืชเศรษฐกิจ มีปัญหาหลักคือปัญหาหนี้สินภาคการเกษตร ปัญหาการใช้สารเคมีในพื้นที่การเกษตร โดยปัญหาดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาหนี้สินทางการเกษตร กล่าวคือ ปัจจัยในการผลิตหรือการเพาะปลูกทั้งในส่วน ของ เครื่องจักร อุปกรณ์เครื่องมือเพื่อช่วยในการผลิต เช่น รถไถขนาดใหญ่ รถไถเดินตามทั้งซื้อและจ้างไถพรวน ค่าแรงในการเพาะปลูก การบำรุงรักษาที่ต้องใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี และการเก็บเกี่ยว

ผลผลิตที่จำเป็นต้องมีค่าจ้างแรงงาน ล้วนเป็นปัจจัยอันนำไปสู่ต้นทุนทางการผลิตที่สูงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเมื่อจำหน่ายและราคาผลผลิตตกต่ำทำให้เกิดภาวะขาดทุนซึ่งจำนวนพื้นที่และเงินลงทุนในการเพาะปลูกแต่ละครั้งมีจำนวนมากแต่ขึ้นอยู่กับแต่ละครัวเรือนมีพื้นที่ในการเพาะปลูกเท่าใด และหากเกิดปัญหาจากทุนมักจะเกิดปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนตามมา และปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรไม่ทราบสถานะหรือวางแผนการผลิตจนเกิดปัญหาการเป็นหนี้สินภาคการเกษตรมาจากการขาดการทำบัญชีภาคการเกษตรและการจัดการผลผลิตที่ล้นตลาดในแต่ละปีอย่างเป็นรูปธรรม

จากสถานการณ์ดังกล่าวภายในชุมชนได้มีแนวคิดในการแก้ปัญหาผลผลิตล้นตลาดด้วยการจัดตั้งและรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม โดยได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลหลวงใต้ทั้งทางด้านองค์ความรู้ งบประมาณการแปรรูป แต่ทว่าจากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า การรวมกลุ่มเพื่อประกอบการดังกล่าวยังเป็นการรวมกลุ่มในเชิงนามธรรมเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ กลุ่มยังไม่มีแนวทางหรือทิศทางในการนำผลผลิตภาคการเกษตร คือกระเทียม มาดำเนินการในการแปรรูปหรือสร้างมูลค่าเพิ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อออกสู่ตลาด หากแต่ได้มีการดำเนินการในลักษณะการรวมกลุ่มเพื่อเลื่อนไหลผลผลิตในการจำหน่ายเป็นผลผลิตทางการเกษตรจากกลุ่มสมาชิก การสร้างอำนาจในการต่อรองพ่อค้าคนกลางซึ่งยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร ทั้งนี้ส่วนหนึ่งที่กลุ่มไม่สามารถดำเนินการในการแปรรูป พัฒนาผลิตภัณฑ์จากกระเทียมได้อันเนื่องมาจากการขับเคลื่อนกระบวนการทำงานของกลุ่มเอง และองค์ความรู้ในการแปรรูป การส่งเสริมการตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าแปรรูปจากกระเทียมจึงเป็นจุดอ่อนที่ทำให้กลุ่มไม่สามารถดำเนินการตามเป้าหมายของกลุ่มและช่วยแก้ปัญหาหนี้สินภาคการเกษตรของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเป็นรูปธรรม

ภาพประกอบที่ 4.4 ทีมนักวิจัยลงพื้นที่ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม โดยมีนายกเทศมนตรีตำบลหลวงใต้ร่วมให้ข้อมูล

ภาพประกอบที่ 4.5 ผลิตภัณฑ์กระเทียมแปรรูปจากต่างถิ่นที่นำเข้ามาจำหน่ายในพื้นที่

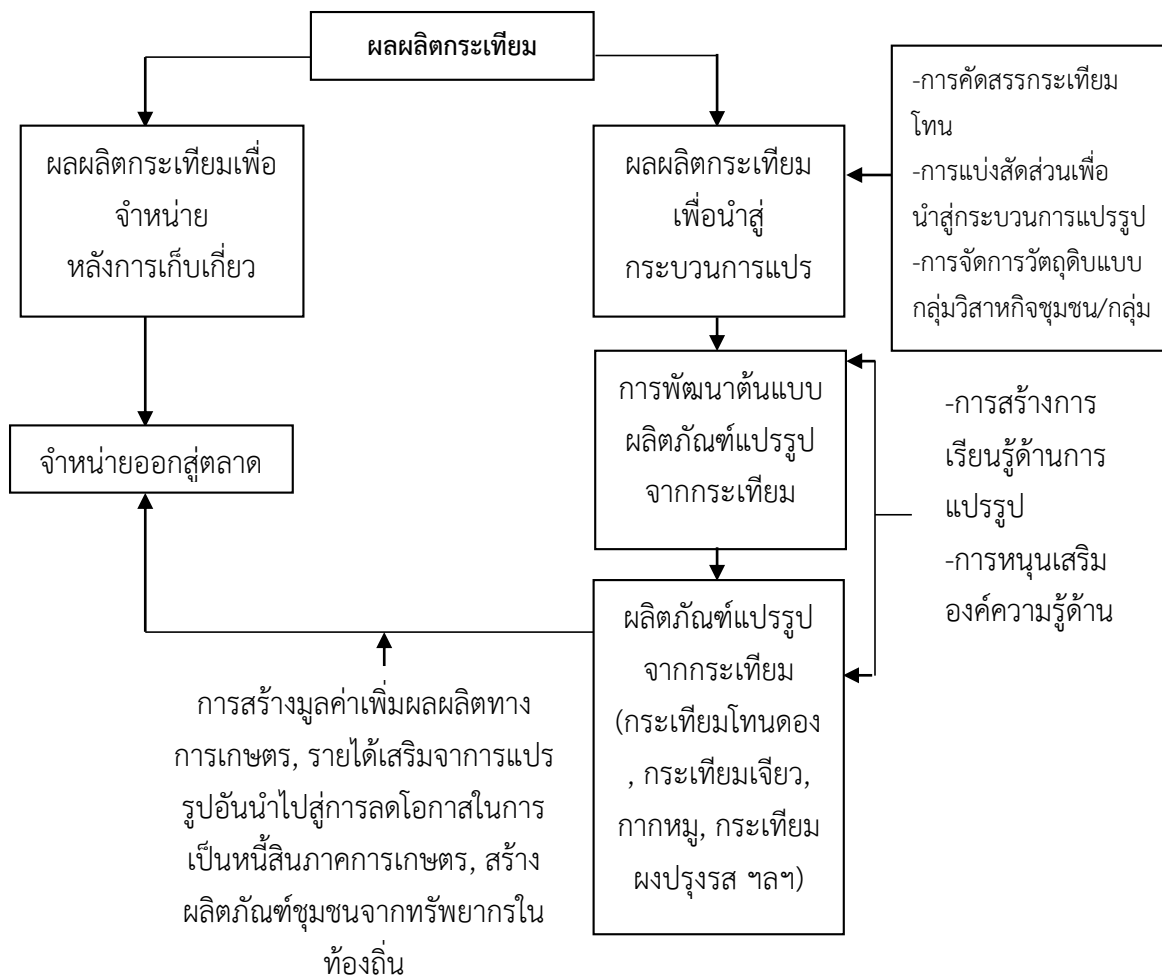
แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์

จากผลผลิตทางการเกษตรคือกระเทียม ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของประชาชนในพื้นที่ทางการเกษตรของชุมชนหลวงใต้ และปัญหาต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นจากการใช้ปัจจัยในการผลิตอันนำไปสู่ปัญหานี้สินภาคการเกษตรในครัวเรือนนั้น จากการนำเสนอข้อมูลผ่านเวทีเสวนาและการระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในส่วน of เทศบาลตำบลหลวงใต้ ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพันธกิจในการส่งเสริม พัฒนาชุมชนและพื้นที่ รวมทั้งนักวิชาการจากสถาบันการศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการและเกษตรกรในพื้นที่ซึ่งต่างให้ความสำคัญในการพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ โดยแนวทางอันนำไปสู่การพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระเทียมหรือกระเทียม จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ในพื้นที่ในภูมิภาคและฐานความรู้ในการแปรรูปกระเทียมซึ่งสามารถต่อยอดภูมิปัญญาสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้คือ การนำกระเทียมหรือกระเทียมไปแปรรูปเป็นเครื่องปรุง เช่น กระเทียมเจียวหรือทำกากหมูสำหรับปรุงในอาหารประเภทเส้น คือ ก๋วยเตี๋ยว เย็นตาโฟ ขนมหุ้น เป็นต้น การทำกระเทียมดองจากกระเทียมโทน ซึ่งในพื้นที่มีจำนวนกระเทียมโทนค่อนข้างมากแต่ด้วยกระบวนการเก็บเกี่ยวและการจำหน่ายกระเทียมหลังการเก็บเกี่ยวให้แก่พ่อค้าคนกลางทันทีจึงทำให้กระเทียมโทนไม่สามารถนำมาแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มได้ทั้งๆ ที่มีราคาแพงกว่ากระเทียมทั่วไปในท้องตลาดและมักจะมีมูลค่าสูงหากนำมาแปรรูป รวมทั้งการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆตามความเหมาะสมและความต้องการของท้องตลาด

ภาพประกอบที่ 4.6 เวทีวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขทางด้านการเกษตร

จากศักยภาพทางภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนในชุมชนและจำนวนผลผลิตกระเทียม คุณลักษณะของกระเทียมโทนที่มีจำนวนมาก ทำให้เกิดจุดเด่นของชุมชนในการนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกระเทียมเพื่อสร้างผลผลิตทางการเกษตรขึ้นมา รวมทั้งความต้องการในการบริโภคกระเทียมแปรรูป โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ประกอบการร้านก๋วยเตี๋ยวทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่จากการสอบถามและศึกษาจากผู้ประกอบการพบว่า ยังไม่มีสินค้าแปรรูปจากกระเทียมที่อยู่ในพื้นที่ในจำหน่ายเพื่อเป็นเครื่องปรุงแต่อย่างใด รวมทั้งความต้องการของร้านที่มีต่อกระเทียมเจียวหรือกากหมู ยังมีความต้องการจำนวนมากและต่อเนื่อง รวมทั้งร้านขายของฝากของที่ระลึกที่จำหน่ายกระเทียมโทนต้องให้ข้อมูลถึงความต้องการของลูกค้าพบว่า ลูกค้ามีความต้องการสูงเนื่องจากสามารถนำไปเป็นของที่ระลึกได้ และกระเทียมโทนมีเอกลักษณ์ของรสชาติที่แตกต่างจากกระเทียมทั่วไป ดังนั้นจึงทำให้ราคากระเทียมโทนต้องสูงกว่ากระเทียมดองทั่วไป ทั้งนี้แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากปัญหาอุปสรรคจุดอ่อนและจุดแข็ง จุดอ่อนของเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมกระเทียม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในพื้นที่ชุมชนหลวงใต้ อ.จาว จ.ลำปาง สามารถนำเสนอเป็นโมเดลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ดังภาพประกอบที่ 4.7 ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 4.7 แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร กระเทียมแปรรูปชุมชนหลวงใต้

จากภาพที่ 4.7 แสดงให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร กระเทียมแปรรูปชุมชนหลวงใต้ อ.งาว จ.ลำปาง โดยยังคงการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรกระเทียมเป็นหลักซึ่งมีจำนวนผลผลิตที่มากออกสู่ตลาด แต่เพิ่มช่องทางและทางเลือกเพื่อนำไปสู่การลดปัญหาหนี้สินภาคการเกษตรโดยการนำกระเทียมบางส่วนที่มีคุณลักษณะเดินหรือเหมาะสมมาสู่การแปรรูปในรูปแบบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีอยู่เดิม โดยเพิ่มเติมหรือหนุนเสริมองค์ความรู้แปรรูปบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การจัดการวัตถุดิบ องค์ความรู้ในด้านของการแปรรูปที่เหมาะสมต่อความต้องการทางการตลาด คุณภาพมาตรฐานสินค้า การจัดทำบรรจุภัณฑ์ที่เอื้อต่อคุณภาพผลิตภัณฑ์และความ

ต้องการของผู้บริโภค รวมทั้งองค์ความรู้ทางการตลาดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์
แปรรูปจากกระเทียมเพื่อทดลองตลาดและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทรัพยากรในชุมชนเพื่อแก้
ปัญหาหนี้สินทางการเกษตร และการส่งเสริมทางการท่องเที่ยวในชุมชน ชื่อเสียงของชุมชนและ
ท้องถิ่นผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชนกระเทียมแปรรูปชุมชนหลวงใต้